

Таким чином, публічне управління у сфері соціально-культурного розвитку має на меті не лише модернізувати адміністративні процеси, але й активно сприяти розвитку суспільства через використання сучасних інформаційних технологій, інструментарію децентралізації, яка виступає і як спосіб передачі повноважень, і як інструмент розвитку громад і збереження їхньої культурної унікальності. Також, основою сталого розвитку територіальних громад стає залучення громадськості, створюючи умови для співпраці між усіма учасниками соціально-культурного процесу.

Список використаних джерел

1. Підтримка населенням децентралізації залишається на рівні 77% – дані всеукраїнського соціологічного дослідження. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.ua/news/18928>.

Олена ЧАЙКІВСЬКА

здобувач освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування», ЗУНУ
Науковий керівник – д.е.н., професор, професор кафедри
фінансів ім. С.І. Юрія ЗУНУ Ольга Кириленко

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЇ, СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Стратегічний підхід до планування сталого розвитку територій ефективно реалізується в Україні. Для кожної територіальної громади важливим є моделювання її майбутнього розвитку із високою якістю життя, доступністю якісних соціальних послуг.

Стратегія та стратегічний розвиток громади – це поняття, які використовуються для опису напрямків, планів та дій, спрямованих на досягнення визначених цілей щодо розвитку конкретної територіальної громади. Стратегія громади – це система довгострокових планів та заходів, спрямованих на досягнення певних цілей розвитку громади.

Найефективнішим методом розробки стратегії залишається метод партнерства, що передбачає залучення громадськості на усіх етапах роботи над документом. При цьому до складу робочої групи входять представники різних сфер діяльності: бізнесу, освіти, медицини, культури, громадських організацій, комунальної сфери тощо. Усі засідання проходять відкрито, розроблений проект стратегії виноситься на громадське обговорення.

До основних принципів розробки стратегії розвитку територіальної громади можна віднести:

1) партнерство – передбачає залучення до процесу розробки усіх зацікавлених сторін: представників влади, підприємців, освітніх закладів, медичних установ, мешканців тощо;

2) життєздатність, тобто розвиток порівняльних переваг, що визначаються за результатами проведення SWOT-аналізу;

3) інтеграція – передбачає активну участь усіх зацікавлених сторін в напрямку визначення завдань задля досягнення поставлених цілей;

4) інновація – забезпечує впровадження інноваційних підходів до використання наявних ресурсів;

5) інституційна пам'ять – передбачає врахування при розробці стратегії попередніх стратегічних документів;

6) субсидіарність – визначення стратегічних заходів, починаючи із найнижчого рівня та використовуючи ресурси регіонального розвитку [4, с. 150].

Стратегія визначається головною ціллю та проміжними цілями, які дозволяють досягнути головної цілі. Цілі, які визначають стратегічний план, називають стратегічними цілями. Стратегія також визначає, звідки взяти ресурси для досягнення цілей і як їх розподілити. У «Методичних рекомендаціях щодо запровадження стратегічного планування в практику центральних органів виконавчої влади» наголошується на характерних рисах стратегічного планування:

– спрямованість в середньотермінову та довготермінову перспективу;

- орієнтація на досягнення визначальних для цієї системи цілей;
- органічний взаємозв'язок поставлених цілей з обсягом і структурою ресурсів, потрібних для їх досягнення, до того ж як наявних, так і тих, що будуть створені в перспективі;
- взяття до уваги впливу різноманітних умов і факторів, що визначають стан об'єкта планування.

Стратегія слугує певним орієнтиром для управління, а точніше – планом дій, який охоплює комплекс цілей: від загальних завдань до конкретних потреб (тобто від бачення, пріоритетних напрямків та стратегічних цілей до оперативних цілей та заходів (завдань, програм та проектів). Простіше кажучи, стратегія визначає що саме буде зроблено, яким чином, у які терміни, за які кошти і хто буде виконавцем.

У сучасному розумінні слово «стратегія» трактується як основні шляхи, практичні кроки і механізми втілення ідеї чи теорії у життя. Отже, коли ми говоримо про стратегію розвитку територіальної громади, маємо на увазі чітко визначені мету і цілі розвитку, а також необхідні засоби для досягнення цих цілей. Іншими словами, «стратегія» – це обґрунтований вибір напрямку розвитку адміністративно-територіальної одиниці, а також прийняття необхідних рішень відповідним органом місцевого самоврядування. Існує декілька поглядів на поняття стратегії. Стратегія - це вміння керувати або планувати. Стратегія - це першочерговий спосіб досягнення основної мети. Власне кажучи, основна мета - це будь-яка мета, яка наразі є пріоритетною. Без наявності такої мети видається безглуздим говорити про стратегію. Розглядаючи стратегію в такому аспекті, її можна визначити як невід'ємну частину співвідношення «мета – спосіб». Стратегія - це визначення напрямку та масштабів діяльності організації в довгостроковій перспективі. Вона ідеально визначає ресурси, які відповідають умовам мінливого середовища, особливо ринкові, клієнтам, споживачам із метою задоволення очікувань власників підприємства. Причину існування різних визначень можна пояснити багатозначністю терміна «стратегія» [3, с.71].

Стратегічне планування відбувається на загальнодержавному, регіональному та галузевому рівнях. На кожному з них воно має свої специфічні особливості. Основними завданнями системи державного стратегічного планування є:

- визначення внутрішніх і зовнішніх умов, тенденцій і обмежень соціально-економічного розвитку України;
- визначення цілей і пріоритетів соціально-економічного розвитку України і пріоритетів державної політики;
- визначення основних показників бюджетної системи України на довгострокову і середньострокову перспективу;
- вибір шляхів, способів і показників досягнення цілей, що забезпечать найвищу ефективність використання виділених ресурсів;
- формування комплексу заходів для досягнення цілей соціально-економічного розвитку України;
- визначення необхідних ресурсів для досягнення цілей і завдань соціально-економічного розвитку України;
- координація запланованих дій з досягнення цілей соціально-економічного розвитку України; - координація по термінам реалізації, очікуваним результатам і ресурсному забезпеченню заходів, передбачених стратегічними документами;
- організація і здійснення стратегічного контролю;
- науково-технічна, інформаційна, ресурсна і кадрова підтримка процесу державного стратегічного планування.

Г. Васильченко дає таке визначення стратегічного планування громади: «Стратегічне планування – це впорядкована діяльність, спрямована на обґрунтування та прийняття важливих рішень щодо місцевого розвитку, впровадження заходів, програм та проектів, які направлені на реалізацію змін задля бажаного майбутнього стану території». Стратегічне планування передбачає глибоке дослідження ситуації, виконання аналізу зовнішнього оточення території та її внутрішнього потенціалу, вивчення проблем громади, обґрунтування бачення розвитку та оцінку можливих стратегічних альтернатив. Стратегічне планування побудоване на комунікації та

участі громади, а тому сприяє врахуванню різноманітних інтересів та цінностей, прийняттю консолідованих рішень, на реалізації яких концентруються зусилля та ресурси основних учасників місцевого розвитку [2].

В.І. Шарій зазначає, що: «Стратегічне управління є сукупністю інструментів, підходів принципів, які становлять технологію управління відповідним територіальним утворенням системи місцевого самоврядування в умовах підвищеної нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища» [7].

Стратегію області, міста, селища, села ми розуміємо, як довгостроковий план розвитку. Він створюється передусім для місцевої влади й передбачає якнайширшу участь громадськості, урахування її думки. Насамперед, потрібно проводити соціологічне опитування людей, дослідження підприємницького клімату, аналіз соціально-економічних тенденцій і прогнози, прораховувати сценарії. Ця робота мусить бути від початку публічною, адже створюється стратегічний документ як форма суспільного договору. Будь-яка закритість є абсолютно неприпустимими в цій роботі. Стратегічне бачення розвитку області, міста, селища, села презентує уявлення громадян і спеціалістів щодо його майбутнього, визначає місце міста в промисловому комплексі країни, його 20 провідну спеціалізацію, соціальні цінності та орієнтири, які формуються з урахуванням специфічних особливостей та конкурентних переваг міста [3, с.72].

Процес стратегічного планування на загальнодержавному рівні означає формування державної політики та включає такі основні етапи:

- визначення ціннісних засад державного стратегічного планування;
- прогноз соціально-економічного розвитку (довгостроковий та середньостроковий);
- формування бачення, місії;
- визначення головних напрямів державної політики на основі здійснення аналізу міжнародного становища країни та

внутрішнього соціально-економічного розвитку;

- вироблення альтернативних варіантів вирішення проблеми (альтернатив політики);

- вибір головної з переліку альтернатив політик для формування мети;

- розроблення, обговорення, узгодження стратегій;

- прийняття та затвердження рішення щодо політики, виконання стратегій;

- внесення змін, коригування.

С. А. Романюк вважає, що термін «стратегія» доцільно характеризувати з наступним чином:

- як специфічний результат управлінської діяльності, який являє собою обґрунтування вибору певного напрямку розвитку об'єкта (країни, регіону, територіальної громади, окремого сектору публічної сфери), що базується на аналізі внутрішніх її можливостей та середовища, у якому вона діє, з метою збереження існуючого стану або його зміни заради досягнення свідомо обраних цілей;

- як процес формування та реалізації певних рішень, обраних на альтернативній основі та спрямованих на досягнення визначених цілей протягом конкретно визначеного часу. Вона має власну специфіку і відрізняється від поточного процесу прийняття рішень;

- як предмет особливого виду управлінської діяльності, що уособлює специфіку компетентностей осіб, які займаються цією діяльністю, і яка зосереджується виключно на формуванні стратегічних рішень. Виробленням стратегічних рішень займаються не тільки окремі групи менеджерів в організації (чи працівників органів публічної влади), а й цілі компанії (організації), що спеціалізуються в цій сфері. В обох випадках ідеться про висококваліфікованих фахівців, які володіють спеціальними знаннями, уміннями та практичними навичками [6, с. 24–25].

Під категорією стратегічного планування розвитку територіальної громади В. М. Проданик та А. М. Шинкарьов розуміють «вибір цілей та орієнтирів, визначення стратегії

розвитку, що забезпечують ефективність управління на рівні окремої громади» [5, с. 163]. Пріоритетом стратегічного планування є зниження рівня невизначеності майбутнього шляхом використання закономірностей та особливостей публічного управління.

Особливістю регіональних стратегій розвитку є нова політика регіонального розвитку, що ґрунтується на врахуванні під час стратегічного та просторового планування ключових викликів, які впливають на людину, інфраструктуру, економіку та навколишнє природне середовище, а також включатиме побудову культури партнерства та співробітництва, орієнтованої на взаємодію громадян та публічних інституцій щодо розвитку. Заходи регіональної політики формуватимуться на основі отриманого досвіду, зібраних даних, висновків, рекомендацій, результатів аналізів та оцінки для забезпечення та підтримки високих стандартів управління та реалізації регіональної політики, що вимагає функціонування відповідних спеціалізованих аналітичних засобів, баз даних формування та оцінки політики.

Контроль за реалізацією стратегії - завершальний процес, який здійснюється на стадії стратегічного управління і має забезпечити якісний зворотний зв'язок. Стратегічний контроль спрямований на з'ясування того, якою мірою реалізація сприяє досягненню цілей організації і значно менше оцінює правильність виконання стратегічного плану чи окремих його етапів. За результатами стратегічного контролю здійснюється коригування цілей організації та напряду їх досягнення.

Зауважимо, що якісно розроблена стратегія не означає автоматичне покращення розвитку громади. Важливим етапом є її впровадження та реалізація, а це потребує грамотного, професійного стратегічного управління і відповідного методико-технологічного, організаційно-інституційного та ресурсного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Берданова О. В., Вакуленко В. М. Стратегічне планування місцевого розвитку : практичний посібник Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. К. : ТОВ «Софія-А». 2012.

2. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування Асоціація міст України К., ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.

3. Заблудська І. Взаємодія наукових установ, органів місцевого самоврядування і суб'єктів бізнесу при розробці стратегії стійкого розвитку міста. Схід спецвипуск №1(108) січень 2011р.2011.С. 71-74.

4. Оксентюк Р. А. Формування стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади, на прикладі Скала-Подільської селищної ради // Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування : колективна монографія. Тернопіль, с. 144-165.

5. Проданик В. М., Шинкарьов А. М. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: організаційно-правові механізми // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2021. № 3. С. 158-166.

6. Романюк С. А. Теорія та практика стратегічного управління : монографія. Київ : НАДУ, 2019. 232 с .

7. Шарій В.І. Методика стратегічного управління розвитком територіальної громади в Україні / В. І. Шарій, Г. Г. Дендемарченко // Університетські наукові записки. 2010. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2010_4_50 (дата звернення 22.10.2019) .